

**ศึกษาความสุขตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของพยาบาล
ในโรงพยาบาลสามพราน จังหวัดนครปฐม**
A STUDY OF THE HAPPINESS APPEARANCE IN THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY
OF NURSE IN SAMPRAN HOSPITAL, NAKHON PATHOM PROVINCE

ลัดดา ไทยปรีชา

Ladda Thaiprecha

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

Department of Buddhism and Philosophy

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Graduate School Mahamakut Buddhist University

E-mail : ladprecha@gmail.com

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความสุขตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาความสุขตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของพยาบาลในโรงพยาบาลสามพราน จังหวัดนครปฐม และ 3) เพื่อวิเคราะห์ความสุขตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของพยาบาลในโรงพยาบาลสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาพระไตรปิฎกและเอกสารที่เกี่ยวข้องและมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพยาบาลวิชาชีพจำนวน 10 คน ประกอบการวิเคราะห์และสรุป

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสุขตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งให้เห็นความเป็นจริงและเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานของคฤหัสถ์ หรือผู้ครองเรือนมี 4 ประการ ได้แก่ อตถิสุข (สุขจากการมีทรัพย์) โภคสุข (สุขจากการจ่ายทรัพย์) อนนสุข (สุขจากการไม่เป็นหนี้) และอนวัชชสุข (สุขจากการประพฤติดุจจริตไม่มีโทษ) สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตให้เกิดมีความสุขอย่างแท้จริง ให้เกิดคุณประโยชน์สุขคู่ค้ำกับการที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ หรือเรียกว่าผู้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต 2) ความสุขตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของพยาบาลในโรงพยาบาลสามพราน จังหวัดนครปฐม ได้ข้อสรุปว่าพยาบาลเข้าใจว่าความสุขตามแนวดังกล่าวเป็นหลักธรรมคำสอนให้ตนเองและครอบครัวระมัดระวังและไม่ประมาทการใช้ชีวิต รู้จักเหตุผล รู้จักการประมาณตน มีความรัก ความเมตตา กรุณา และเข้าใจว่าพยาบาลเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ดูแลและให้การช่วยเหลือบุคคลเจ็บป่วย ให้การฟื้นฟูสภาพ การป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพและรวมทั้งการช่วยเหลือกระทำการรักษาโรค ด้วยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปะการพยาบาล พยาบาลจะต้อง ลด ละ เลิก จากกามตัณหา ส่งเสริมสร้างสรรค์การอยู่ร่วมกันในสังคม 3) วิเคราะห์ความสุขตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของพยาบาลในโรงพยาบาลสามพราน จังหวัดนครปฐม สรุปว่าการปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เรื่องสุข 4 ประการดังกล่าว เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การดำรงชีวิตมีความสุขสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดความสุขและสันติ มีคุณค่าและประโยชน์ต่อจิตใจของทุกคน

คำสำคัญ : ความสุข, พยาบาลวิชาชีพ, โรงพยาบาลสามพราน

ABSTRACT

The objectives of this thesis were; 1. To study happiness according to Theravada Buddhist philosophy, 2. To study happiness according to Theravada Buddhist philosophy of the nurses in Sampran Hospital in Nakhon Pathom Province, and 3. To analyze happiness according to Theravada Buddhist philosophy of the nurses in Sampran Hospital in Nakhon Pathom Province. The study was qualitative and its data were collected from the Tipitaka, documentary and 10 certified nurses.

The results of the study found that: 1) The happiness according to Theravada Buddhist philosophy emphasized on the facts and performance of lay-people based on 4 factors; happiness resulting from economic security, enjoyment of wealth, bliss of debtlessness, and bliss of blamelessness. All these four factors of happiness could be applied in living a life to achieve the real happiness and advantages of human beings. 2) The nurses in Sampran Hospital in Nakhon Pathom Province believed that the mentioned happiness was the principle making them and their families live the life carefully, realize causes and results, be satisfied with whatever they own, and have lovingkindness and compassion, and they also realized that the nurses' responsibilities were to take care, assist, rehabilitate, prevent the disease, encourage the wellness, and cure the patients. Furthermore, the nurses must reduce and refrain from sensual desire, but promote co-living a life in society. 3) The regular practice in the four happiness principles in Theravada Buddhist philosophy could enable living a life full of physical and mental happiness and create peace and happiness in society.

Keywords: happiness, nurse, Sampran hospital

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคม มีการเปลี่ยนแปลง บทบาทในการดำเนินชีวิตและสิ่งที่เราคาดคิดไม่ถึงก็เป็นเหตุที่ทำให้มนุษย์ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อความอยู่รอดในการดำเนินชีวิตและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างความเจริญทางด้านวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ ทำให้ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำสู่การพัฒนาประเทศให้มั่นคงและยั่งยืน

จากผลกระทบดังกล่าว ส่งผลต่อการกระตุ้นและเพิ่มพูนความเข้มแข็งแก่สภาพจิตใจของพนักงานในองค์กร ให้มีสภาวะจิตใจที่เข้มแข็ง มีสติ มีปัญญา มีความสุขและมีกำลังใจที่ดี ยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในช่วงสภาพเศรษฐกิจถดถอยได้อย่างเป็นสุข ซึ่งส่งผลต่อคนรอบข้างของพนักงาน ซึ่งจะได้รับความสุขที่เกิดขึ้นตามไปด้วย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินโครงการสร้างเสริมองค์กรสุขภาวะ (Healthy Organization) หรือที่รู้จักกันในนาม Happy Workplace ซึ่งเป็นโครงการที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงาน หรือสถานประกอบการต่าง ๆ จุดมุ่งหมายเพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้มีแนวทางการสร้างความสุขโดยให้พนักงาน หรือบุคลากรทุกคนทำงานกันอย่างมีความสุข ซึ่งความสุขนั้นจะต้องครอบคลุมอย่างน้อย 8 ประการ คือ ความสุขด้าน

ร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านกิจกรรมผ่อนคลาย ด้านสมอง ด้านทางแห่งความสงบ ด้านการเงินและความสุขด้านครอบครัว

โรงพยาบาลสามพราน จังหวัดนครปฐม มีความสำคัญในฐานะเป็นองค์กร หรือหน่วยงานรัฐ มีอำนาจและหน้าที่กำกับดูแล ควบคุม ออกระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข มีบุคลากรเป็นพยาบาล พนักงาน ซึ่งเกิดจากความต้องการและความจำเป็นทางสังคม มีหน้าที่รับใช้ให้บริการผู้ป่วยทั่วไปและผู้ป่วยเฉพาะทาง ตลอดทั้งให้คำปรึกษาปัญหาให้ผู้ป่วยเกิดมีกำลังใจต่อสู้กับชีวิตอีกต่อไปได้ ในการบริการให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการให้บริการ และจากการตรวจสอบปัญหาพบว่า สาเหตุมักจะเป็นปัญหาในเชิงจริยธรรม คือปัญหาการเงิน ขาดกำลังใจ คนเกียจงาน อาคารสถานที่คับแคบ อุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์มีไม่เพียงพอและเสี่ยงต่อภาวะการติดเชื้อโรค ส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจ เกิดความเครียด ไม่มีความสุขในการทำงานและการดำเนินชีวิตในครอบครัว

กล่าวเฉพาะพุทธปรัชญาเถรวาท มีหลักธรรมคำสอนที่เป็นหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่เป็นเครื่องพัฒนาชีวิตไปสู่ความเจริญ คือ สุข 4 ประการ ได้แก่ อตถิสุข (สุขเกิดจากความมีทรัพย์) โภคสุข (สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์) อนณสุข (สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้) และอนวัชชสุข (สุขเกิดจากความประพฤติดีไม่มีโทษ) (อง.จตุกก, เล่ม 21, ข้อ 62, หน้า 106) เป็นหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองเพื่อที่จะนำไปแก้ปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ปัจจุบัน เพราะความเจริญและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมวัฒนธรรม เริ่มเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรม จริยธรรม สนใจแต่เทคโนโลยี ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้วิถีชีวิตขาดความมั่นคง เลื่อนไหลไปตามกระแสสังคม เกิดการเห็นแก่ตัว อำนาจกิเลสครอบงำ ขาดปัญญาเป็นพื้นฐานของชีวิตที่จะบริหารการดำเนินชีวิตอย่างมีระบบระเบียบให้ถูกต้อง ดังนั้น สุข 4 จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อพยาบาลที่ควรใช้ในการดำเนินชีวิต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาความสุขตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท 2. เพื่อศึกษาความสุขตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของพยาบาลในโรงพยาบาลสามพราน จังหวัดนครปฐม และ 3. เพื่อวิเคราะห์ความสุขตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของพยาบาลในโรงพยาบาลสามพราน จังหวัดนครปฐม

3. ผลการวิจัย

1) ความสุขตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งชี้ให้เห็นความเป็นจริงและเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานของคฤหัสถ์ หรือผู้ครองเรือนทุกคนย่อมปรารถนาและแสวงหาความสุขแก่ตนและครอบครัว ย่อมปรารถนาความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ ย่อมปรารถนาความเป็นอิสระคือสุข 4 ประการ เพื่อประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตประจำวันมีความสุขและสันติสุขของสังคม ได้แก่ อตถิสุข (สุขจากการมีทรัพย์) โภคสุข (สุขจากการใช้จ่ายทรัพย์) อนณสุข (สุขจากการไม่เป็นหนี้) และอนวัชชสุข (สุขจากการประพฤติสุจริตไม่มีโทษ) สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตให้เกิดมีความสุขอย่างแท้จริง ให้เกิดคุณประโยชน์สุขคู่ค้ำกับการที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ หรือเรียกว่าผู้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต 2) ความสุขตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของพยาบาลในโรงพยาบาลสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่าหลักคำสอนเรื่องนี้มีคุณค่าต่อสังคม เพราะเป็นหลักธรรมคำสอนให้ตนเองและครอบครัวระมัดระวังและไม่ประมาทการใช้ชีวิต รู้จักเหตุผล รู้จักการประมาณตน มีความรัก ความเมตตา กรุณา และพยาบาลเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ดูแลและให้การช่วยเหลือบุคคลเจ็บป่วย ให้การฟื้นฟูสภาพ การป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพและรวมทั้งการช่วยเหลือกระทำการรักษาโรค ด้วยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปะการพยาบาล พร้อมกันนี้ พยาบาลจะต้องลด ละ เลิก จากกามตัณหา ส่งเสริมสร้างสรรค์การอยู่

ร่วมกันในสังคมด้วยเมตตากรุณาและประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมความสุข เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ก้าวหน้าด้วยการปฏิบัติธรรม 3) วิเคราะห์ความสุขตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของพยาบาลในโรงพยาบาลสามพราน จังหวัดนครปฐม สามารถสรุปได้ว่าการปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเรื่องความสุข 4 ประการนี้ เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การดำรงชีวิตมีความสมบูรณ์ สุข และสันติทั้งร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดคุณค่าและประโยชน์ต่อจิตใจอันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิตของทุกคน

บรรณานุกรม

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช 2539. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

กมลรัตน์ ศักดิ์สมบูรณ์. (2540). **ทฤษฎีการพยาบาลและกระบวนการพยาบาล**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

นันทนา น้าฝน. (2538). **เอกลักษณ์ของพยาบาลวิชาชีพ**. สงขลา: เทมการพิมพ์.

ปราณี รามสูตร และจำรัส ตัวสุวรรณ. (2545). พิมพ์ครั้งที่ 3. **การเสริมสร้างชีวิตให้เป็นสุข**. กรุงเทพฯ: ชนะการพิมพ์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2552). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2537). พิมพ์ครั้งที่ 2. **ชีวิตที่สมบูรณ์**. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก จำกัด.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2512). **ความสุขในการทำงาน**. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา จัดพิมพ์.

_____. (2523). **ความสุขที่แท้**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2536). **ความรักจากวาเลนไทน์**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2534). **ธรรมบุญชีวิต**. กรุงเทพฯ: การศาสนา.

ลออ หุตางกูร. (2523). พิมพ์ครั้งที่ 3. **จรรยาสำหรับพยาบาล**. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.

_____. (2538). **หลักพื้นฐานเพื่อการพยาบาลชีวิต - สังคม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต.

วสิน อินทสระ. (2533). **ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิต**. กรุงเทพฯ: ปัญญา.

วรรณ ศรีโรจนกุล พญ. (2548). **กฎระเบียบวิธีการปฏิบัติ - การวิสัญญีสำหรับวิสัญญีพยาบาลตำราพื้นฐานวิชาการวิสัญญีวิทยา**. กรุงเทพฯ: ราชวิทยาลัยวิสัญญีแพทย์แห่งประเทศไทย.

สภาการพยาบาล. (2541). **กฎหมายกับการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์**. นนทบุรี: เดอะเบสท์กราฟฟิคแอนด์ปริ้นท์.

อภิวัฒน์ โพธิ์สาน. (2551). **พุทธศาสน์แนวปฏิบัติเพื่อชีวิต**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

2) บทความในวารสาร

พากร วังศิริบุตร. (2554). **สาส์นจากประธานอุตสาหกรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วารสารความสุขสร้างได้อย่างไร. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 หน้า 2.**

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม (อามาทย์มนตรี). (2556). การประยุกต์ใช้หลักปัจเจกนิยมในการส่งเสริมสถาบันครอบครัวของประชาชน แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2551. บัณฑิตศาสนามจร.ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (เมษายน – กันยายน 2556) : 1 – 2.

3) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

จิรสุภา ชูบุญ. (2553). การนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. สารนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ชุดิกาญจน์ เปาทุย. (2553). ศึกษาระดับความสุขในการทำงานของพยาบาล : กรณีศึกษาเฉพาะโรงพยาบาลศิริราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐนี เลิศเรืองเจริญ (2551). การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลมหาราช 2 อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร. สารนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

นิกร ศิริกุล. (2550). ความสุขของมนุษย์ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

เนตรสวรรค์ จินตนาวัล. (2553). ความสุขในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลจังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปิยอร ลีระเต็มพงษ์. (2552). ความสุขในการทำงานของพยาบาล งานแพทย์คลีสิกัลและคลีสิกัลออโรโปดิคัลโรงพยาบาลศิริราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระสุริยัญ ชูช่วย (2546). การแสวงหาความสุขและคุณค่าของชีวิต : กรณีศึกษาทัศนคติกลุ่มคนต่างวัยในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

แม่ชีมณีนรัตน์ โพธิสวัสดิ์. (2552). ศึกษาวิเคราะห์ความสุขตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

4) บทความในหนังสือพิมพ์

คนสมณะ. (2558, 10 พฤษภาคม). อยากรู้ไหมว่าคุณมีความสุขี่เปล่า ? : ประทีปส่องใจ. ไทยรัฐ. หน้า 10.

5) เอกสารที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

โรงพยาบาลสามพราน. (2557). ข้อมูลพื้นฐานโรงพยาบาลสามพราน. นครปฐม: โรงพยาบาลสามพราน.

_____. (2548). การบริหารการพยาบาล. นครปฐม: โรงพยาบาลสามพราน.